

ПНУ
Коломийський навчально-науковий інститут
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІІ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

30 Листопада 2018 р.
м. Коломия

Прокопенко Л. І., Невесенко О. В., Мартовицька А. М. Булінг у школі.....	66
Петрів О. П. Процес спілкування молодших школярів як психолого-педагогічний феномен	73
Потапенко С. Ю., Сіра С. Д. Шкільний булінг – соціальна проблема сьогодення.....	70
Поясник О. І. Інтелектуальна обдарованість учнів початкових класів як психолого-педагогічна проблема.....	79
Федюк Ю. І. Роль образотворчого мистецтва в естетичному вихованні молодших школярів	86
Чепіль М. В. Рухливі ігри як засіб психологічного розвитку молодшого школяра в контексті нової української школи	92

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНКЛЮЗІЇ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Борохвіна Т. Г. Педагогічні умови підготовки майбутніх вчителів до реалізації завдань інклюзивної освіти у навчальному процесі	97
Вознюк О., Вознюк О. Основні аспекти професійно-психологічної готовності педагога до праці в інклюзивному середовищі закладів загальної освіти	101
Журавльова Л. С. Особливості логопедичної діяльності в умовах реформування початкової школи.....	109
Карапетян С. Г., Киракосян А. А. К проблеме организации инклюзивного образования в начальной школе	114
Масевич Т. І. Арт-терапевтичний потенціал процесу формування трудових умінь у дітей з особливими освітніми потребами в системі інклюзивної форми навчання початкової ланки загальноосвітньої школи ..	118
Мурадян С. С. Реальность и перспективы инклюзивного образования в Армении	126

ІСТОРИЧНІ, ФІЛОСОФСЬКІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Оросова Рената
доктор філософії, завідувач кафедри педагогіки,
Петрікова Катерина
доктор філософії, викладач кафедри педагогіки,
Староста Володимир
доктор пед. наук, професор кафедри педагогіки,
Кошицький університет імені Павла Йозефа
Шафарика,
м. Кошице, Словачка Республіка

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У СЛОВАЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ

Постановою Уряду Словачкої Республіки [3] було прийнято Національну Програму виховання та освіти Словачкої республіки на 15-20 років (проект «Мілеціум»), що визначає набір відповідних стратегічних цілей і завдань. Зокрема, сформульовано 12 засад (пріоритетів) Національної Програми, аби Словаччина ввійшла до числа країн з найбільш передовими освітніми системами. Одна із засад зазначає: «Учитель – основний чинник освітньо-виховного процесу, що вимагає підвищення його суспільного авторитету, а також здобуття належної освіти, створення умов для підвищення кваліфікації педагогічних працівників упродовж їх діяльності».

З урахуванням даної Національної Програми суттєво оновлюється підготовка майбутніх учителів, як основних суб'єктів її реалізації. Навчання у вищій школі спрямоване на теоретичне та практичне пізнання закономірностей і принципів освітнього процесу, їх реалізацію під час самостійної професійної діяльності.

Мета даного повідомлення – висвітлення психолого-педагогічної підготовки майбутніх учителів у процесі навчання в умовах Кошицького університету імені Павла Йозефа Шафарика (Словачка Республіка).

Кошицький університет імені Павла Йозефа Шафарика (Словацька Республіка) – це приклад класичного європейського університету, який має у своєму складі такі факультети: філософський, природничий, юридичний, медичний, державного управління та ряд інститутів, а майбутніх учителів готують на перших двох факультетах. Згідно Світового професійного рейтингу університетів RankPro (Worldwide Professional University Rankings) Pavol Jozef Šafárik University входить до числа кращих університетів світу, напр., 369 місце у 2013/2014 (http://www.cicerobook.com/userfiles/files/A_RankPro_GWC_Country2014.pdf); 77 – у 2015/2016 (http://www.cicerobook.com/userfiles/files/A_RankPro_GWC_2016.pdf); 229 – у 2016/2017 (http://www.cicerobook.com/userfiles/files/2016-17_Rank_Pro.pdf); 456 у 2017/2018 (<http://www.cicerobook.com/userfiles/files/RankPro%202017-18%20Country.pdf>) 117 місце серед 200 європейських університетів у 2016/2017 (http://www.cicerobook.com/userfiles/files/2016-17_RankPro_EuropeTOP.pdf).

Під час підготовки бакалаврів (три роки) студенти вивчають переважно професійно-орієнтовані навчальні дисципліни, а також деякі суспільно-гуманітарні. Основна психолого-педагогічна підготовка проходить під час магістерського навчання (2 роки). Завдяки наявності денної та екстернатної форми навчання здобуття педагогічної освіти реалізується за такими напрямками:

- «Викладання академічних/навчальних предметів»/ВНП («Učiteľstvo akademických predmetov»/UAP). Це студенти денної форми навчання у магістратурі – майбутні учителі, які обирають крім своєї спеціальності на бакалавраті ще одну. Таким чином, багатопрофільна підготовка надає можливість випускнику магістратури викладати два предмети – обидва гуманітарні, обидва природничі, або один гуманітарний та один природничий (напр., математика та біологія, психологія та біологія тощо);
- «Додаткова педагогічна освіта»/ДПО («Doplňujúce pedagogické štúdium»/DPŠ). Це студенти-екстерни та студенти денної форми навчання

(магістратура), що мають одну спеціальність (напр., психологія, біологія тощо) і здобувають також додаткову педагогічну освіту.

Загальна кількість кредитів складає 120 на два роки. Навчальні дисципліни сформовані у три групи: обов'язкові навчальні дисципліни (povinné predmety); обов'язкові вибіркові навчальні дисципліни (povinne voliteľné predmety); вибіркові/факультативні навчальні дисципліни (výberové predmety).

Зазначимо, що психолого-педагогічна підготовка забезпечена як предметами з блоку педагогічних та психологічних дисциплін, які представлені в кожній із трьох вище зазначених груп, так і предметами з інших блоків. Отже, передбачається вивчення курсів, які несуть професійно-педагогічну спрямованість. Наприклад, для студентів магістратури спеціальності «учитель історії та математики» це дидактика історії/математики, культура мовлення та ін., проведення педагогічної практики тощо; до обов'язкових предметів також належать дипломна робота та її захист (14 кредитів), державні іспити з словацької та світової історії (1 кредит), а також з педагогіки та психології (1 кредит). Зазначимо, що психолого-педагогічні дисципліни, а також педагогічні практики такі самі й на інших спеціальностях.

Таблиця 1
Вибіркові/факультативні навчальні дисципліни (Výberové predmety)

Навчальні дисципліни	/г (л/п)	К редити	ік	С еместр
Читацька грамотність у процесі навчання / Čitateľská gramotnosť vo vyučovacom procese	/0	2		літній
Культура мовлення / Kultúra jazykového prejavu	/2	2		зимний
Розвиток особистості і ключові компетентності для досягнення успіху на ринку праці / Rozvoj osobnosti a kľúčové kompetencie pre úspech na trhu práce	4 г	2		зимний
Студентська наукова конференція /		4		літній

Študentská vedecká konferencia				тній
Блок: фізичне виховання (макс. 4 кред.)				
Спортивна діяльність I / Športové aktivity I				
Зимній курс лижування / Zimný kurz lyžovania	/4	2	,2	зи мній
Спортивна діяльність II / Športové aktivity II	6 г	2	,2	зи мній
Літній курс-рафтинг на р. Тиса / Letný kurz-splav riekou Tisa	/4	2	,2	лі тній
Вправи на морі/ Cvičenie pri mori	6 г	2	,2	лі тній
Курс виживання/ Kurz prežitia-survival	6 г	2	,2	зи мній

Позначення: г/т (л/л) – кількість годин на тиждень для лекційних/практичних занять; г – кількість годин на семестр для практичних занять.

Сумарний обсяг такої психолого-педагогічної підготовки складає 60 кредитів, тобто половину від загального обсягу магістратури. Має місце вільний вибір значної кількості навчальних дисциплін студентами. Із вибіркових/факультативних дисциплін (табл. 1) студент добирає такі, аби загальний обсяг за навчальний рік склав 60 кредитів. Мінімальна кількість студентів у групі для вибіркового дисциплін – 5-6. Отже, створюються умови для реалізації принципу елективності в освіті, оскільки студент самостійно може обирати навчальні предмети.

У процесі проведення занять використовуються різноманітні сучасні методи та форми навчання (зокрема, й мікровикладання), діагностики результатів навчання. Серед особливостей зазначимо наявність широкої інформатизації процесу навчання, залучення студентів до міжнародних та національних наукових проектів.

Мікровикладання (microteaching) – передбачає формування у студентів - майбутніх учителів уміння використовувати різні методи навчання (наприклад, під час мотивації учнів, викладу нового чи повторення вивченого матеріалу тощо) шляхом проведення коротких виступів із наступним обговоренням студентами групи. Таким чином, даний метод спрямований на

формування практичних навичок викладання у процесі підготовки вчителів [4].

Основні етапи мікровикладання, як правило, наступні [1]:

- проведення мікровикладання (мікрОВиступ) – студент протягом 10-15 хвилин викладає сутність визначеного завдання, наприклад, проводить мотивацію учнів, актуалізацію опорних понять для засвоєння нового навчального матеріалу тощо. Інші студенти оцінюють його діяльність згідно попередньо визначених критеріїв;
- аналіз діяльності студента (аналіз мікровикладання) – проходить у формі обговорення та оцінювання дій студента, його недоліків і шляхів їх усунення;
- повторне мікровикладання – студент знову, але з урахуванням рекомендацій, повторює фрагмент уроку і демонструє на практиці сформовані уміння.

Мікровикладання призначено не тільки для формування уміння щодо застосування класичної методики викладання та відповідних процедур, але й орієнтовано на використання інноваційних методів навчання для розвитку творчого та критичного мислення учнів. За такого підходу до підготовки майбутніх учителів проходить аналіз конкретних дій педагога, його методів навчання, способів комунікації, а також жестів, поведінки і т.п., що має місце під час уроку.

Якщо в процесі теоретичного навчання всі нормативні дисципліни психолого-педагогічного циклу і спеціальні предмети вивчаються окремо, то під час педагогічної практики створюються умови для інтеграції всіх знань. Розроблено чітку систему організації педагогічної практики, у процесі якої студенти залучаються до різних видів педагогічної діяльності. Основні завдання для студентів у хронологічному порядку проведення практик [2]:

- **ознайомча психолого-педагогічна практика (1 семестр)** – відвідати 12 навчальних занять (уроків) учителя; приготувати письмові звіти щодо узагальнення результатів спостереження з психології та педагогіки,

обговорити їх на семінарах. Студентам пропонують кілька схем спостереження, а саме: спостереження підходів щодо мотивації і активізації навчально-пізнавальної діяльності; викладацького стилю вчителя, оцінювання навчальної діяльності учнів та ін.;

• **педагогічна практика без відриву від навчання (2 семестр)** – відвідати 11 уроків учителя; (якщо у вчителя є ще інший практикант, то студент відвідує два заняття у свого колеги-практиканта, а на трьох – допомагає йому як асистент); асистентська діяльність на п'яти навчальних заняттях учителя; провести 1 урок;

• **неперервна педагогічна практика I (3 семестр)** – відвідати 6 уроків учителя; провести 18 уроків, обговорити їх на семінарах;

• **неперервна педагогічна практика II (4 семестр)** – відвідати по 8 уроків з кожного предмета своєї спеціальності; провести 30 уроків, обговорити їх на семінарах;

• **неперервна педагогічна практика (додаткова педагогічна освіта; індивідуальний графік)** – відвідати 10 уроків учителя; провести 30 уроків, обговорити їх на семінарах.

Таким чином, для професійної підготовки майбутніх учителів в Кошицькому університеті імені П. Й. Шафарика (Словацька Республіка) можна виділити такі особливості: якісна багатопрофільна підготовка сучасного вчителя за європейськими стандартами; психолого-педагогічна складова змісту складає половину всього обсягу підготовки; чітка система різних видів педагогічної практики упродовж усіх чотирьох семестрів, у процесі якої студенти залучаються до різних видів педагогічної діяльності; створення умов для реалізації принципу елективності в освіті шляхом вільного вибору значної кількості навчальних дисциплін студентами; використання сучасних методів та форм навчання (особливо мікровикладання), а також діагностики результатів навчання, які мають належну професійну та практичну спрямованість; широка інформатизація процесу навчання; поєднання денної та екстернатної форми навчання;

залучення студентів до міжнародних та національних наукових проєктів тощо.

Література

1. Bajtoš J., Orosová R. Mikrovyučovanie v pregraduálnej príprave učiteľov. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2011. 86 s.
2. Orosová R. Pedagogická prax v cvičných školách UPJŠ. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2017. 108 s.
3. Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej Republike na najbližších 15 až 20 rokov / Uznesenie vlády Slovenskej Republiky č. 1193 z 19. decembra 2001.
4. Turek I. Didaktika. Bratislava : Iura Edition, 2010. 598 s.

Сагач Оксана Михайлівна
кандидат історичних наук, доцент
кафедри педагогіки та психології
Чернівецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені К. Д. Ушинського
м. Чернівці, Україна

РЕФЛЕКСІЯ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

Сьогодні, в умовах трансформації освітнього простору, проблема розвитку професіоналізму педагога, становлення його як висококваліфікованого фахівця – майстра своєї справи, набуває особливого значення. Професіоналізм, майстерність це не тільки результат діяльності вчителя, а й його внутрішнє ставлення до своєї професії, особливості психічних властивостей, які забезпечують прагнення до розвитку. Сучасна школа потребує фахівця який не тільки транслює навчальну інформацію та організовує процес засвоєння учнями, оцінює рівень їх знань, а й усвідомлює необхідність власного професійного вдосконалення, орієнтований на нього. Отже, сучасний педагог має бути здатним до розвиненого рефлексивного мислення.

Ще І. Фіхте дійшов висновку про те, що механізм виведення знань полягає у самосвідомості або рефлексії. Саме ця думка визначила як роль